

dobu celých dvaceti let, musela čelit politické šikaně jak v profesním, tak v soukromém životě.

Díky silné vůli a životnímu optimismu se paní docentce Pantůčkové dařilo tyto životní překážky překonávat, úspěšně absolvovala studium na Masarykově univerzitě a téměř do konce svého života se věnovala pedagogické a vědecké práci na Katedře anglistiky a amerikanistiky.

K nejdůležitějším oblastem vědecké práce paní docentky patří především rozsáhlé, podrobné a odborně fundované vědecké studie věnované dílu britského autora 19. stol. W. M. Thackerayho a z posledních let jejího působení na katedře především zkoumání českých překladů anglických a amerických textů nejrozličnějších žánrů publikovaných v časopisech *Obrazy života* (1859–1860) a *Rodinná kronika* (1863–1864). Tuto práci již bohužel nestačila dokončit.

Dva významné mezníky v životě paní docentky, a to devadesát let od jejího narození a deset let od její smrti, jsou pro mne příležitostí k zamyšlení nad osudem a dílem ženy, které si všichni, kdo ji znali, vážili a stále váží nejenom jako významné literární historičky a výborné učitelky, ale především jako milé, skromné, hluboce lidské a chápatelké kolegyně.

V. Pálenská

Znovu za Adolfem Erhartem

V letošním létě uplynulo již deset let od smrti patrně nejdůležitějšího českého indoeuropeisty a obecného lingvisty Adolfa Erharta (31. 5. 1926 v Náměšti nad Oslovou – 11. 8. 2003 v Brně).

Adolf Erhart se narodil v rodině s úřednickou tradicí, třetí a poslední z Adolfů Erhartů, otec byl geometrem, dědeček vládním radou a ředitelem gymnázia, který

za své služby vlasti a panovníkovi dostal mj. rytířský titul. Jistá úřední preciznost, snad zděděná po otci a dědovi, byla skutečně přítomna v Erhartově vědecké práci a jak může autor těchto řádků dosvědčit osobně, i v administrativní činnosti, jev vzácně vídaný v akademickém prostředí. Erhartův život však byl plně, bez ohledu na rodiště, spjat s Brnem, kam se dostal ještě jako kojeneček, kde vychodil základní školu i gymnázium, a zejména s Filozofickou fakultou Masarykovy univerzity, na kterou nastoupil v roce 1945 jako student germanistiky a klasické filologie, a kde v roce 1949 předložil disertační práci *K problému tvoření komparativů a superlativů v jazycích indoevropských a původu primárních komparačních sufixů*, jeho učitelem byl prof. Václav Machek. Pro dobu již bylo příznačné, že mimo práce samotné se posuzovala i politická nezávadnost Erhartova života. (Erhart měl štěstí, že sice úřednický původ utajit nemohl, zato šlechtický titul udělený dědečkovi ano.) Erhart v roce 1948 vstoupil do KSČ, nicméně ani to nestačilo a byl v roce 1950 vyloučen. Naštěstí ovšem od roku 1950 nastoupil jako asistent v *Semináři pro srovnávací jazykozpyt*, kde už předtím pracoval jako knihovník a pomocná vědecká síla. Tento seminář byl v dalších desetiletích slučován, rozlučován a slučován, až konečně vznikl v roce 1995 *Ústav jazykovědy*, později po Erhartově smrti doplněný na *...a baltistiky*; na něm Erhart své působení na FF MU ukončil. Erhartova vědecká kariéra reflektovala dobu, nejen jeho talent. V roce 1953 byl přijat k aspirantúře (nejdříve byl mu ale z politických důvodů navržen nejméně roční odklad), kandidátem věd se stal v roce 1959; práce byla o vzniku a vývoji konjugace v indoevropských jazycích. V roce 1963 se Erhart habilitoval prací o nových pohledech na indoevropský konsonantismus, docentem byl jmenován v roce 1964 pro obor indoevropské srovnávací jazyko-

vědy. V roce 1967 požádal o profesorské řízení, které se táhlo do roku 1970, pak i přes kladné stanovisko fakultní buňky KSČ bylo zastaveno. A Erhart byl podruhé vyloučen z KSČ. Náplastí dostal ale v roce 1973 titul doktora věd za svou práci *Studium zur indoeuropäischen Morphologie*. Proč první hodnost nemohla být udělena a druhá, formálně vyšší, ano, je tajemství. V roce 1988 konečně Erhart dosáhl profesorského titulu, v devadesátých letech byl emeritován, ale i nadále se pedagogicky podílel na výuce, a to až do roku 2000. Je třeba zmínit, že od roku 1994 začal působit i v Etymologickém oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR. Zde byl spolupracovníkem a vedoucím redaktorem *Etymologického slovníku jazyka staroslověnského*.

Erhart, ač limitován dobou a možnostmi, které dávala, dokázal navázat patřičné zahraniční kontakty s předními svými vrstevníky, zejména Oswaldem Szemerényim, Manfredem Mayrhofferem, Wolfgangem Meidem, Ericem P. Hampem, W. P. Schmidem, K. H. Schmidem na Západě; snažší to bylo s kolegy z Východu: Leonhardtem Hertenbergem, Algirdasem Sabaliauskasem, Wojciechem Smoczyńskim, Zigmaselem Zinkievičiumem a dalšími.

Neštěstím ne pro Erharta, ale pro indoevropéistiku bylo, že valná část jeho publikací vyšla jen na Východě a často jen v češtině (ač překlady některých prací byly zvažovány). Je třeba uvést, že i ty, co vyšly v němčině, se jen těžko dostávaly do povědomí Západu. K absurditám patří např. to, že na FF MU vyšly v podobě skript tyto tituly: *Litevština, Sanskrt I, Sanskrt II a Baltské jazyky*, které ve skutečnosti jsou mimořádnými synchronními deskripcemi i diachronními komparacemi, převyšujícími srovnatelné knihy vydané kdekoli! Totéž se týká Erhartových knih: *Základy jazykovědy/Úvod do studia jazykovědy* (vydáno mnohokrát jako skripta i jako standardní kniha), *Struktura indoiránských jazyků*

(nepřekonaná deskripční a komparativní gramatika sanskrtu, avestštiny a staroperštiny) a *Indoevropské jazyky*. Vše vydáno pouze česky, a navíc v malých nákladech a s mizernou distribucí. Přitom Erhartova preciznost by umožnila vydat prakticky cokoli, nejen co kdy napsal, ale i co přednášel: jeho styl přednášek byl tichý a nevzrušený, kdy měl před sebou jen nejn nutnější poznámky, a přitom výsledný text přednášky mohl být okamžitě sázen jako tisk, tak exaktní a přesný byl jeho styl vyjadřování. Jako poslední Erhartův doktorand jsem měl mnoho příležitostí sledovat jeho precizní analytický mozek při práci a stále obdivuji efektivitu jeho myšlenkových pochodů a ostří jeho intelektu.

Málo se ví, že Erharta rmoutil i stav českého vysokého školství a že v raných devadesátých letech byl jedním z tvůrců rozsáhlé reformy vysokého školství, která ale spíše než reformou byla kontrareformou, neboť mínila restituovat faktickou nezávislost vysokoškolského studia a nezávislost studentů a garantovat kvality, které mělo „staré vzdělání“. Nepřekvapuje, že stávající mechanismy ministerstev a univerzit nikdy tuto kontrareformu nemohly akceptovat, neboť byly proti samé páteři jejich existence, přesto snad jednou aspoň některé kvality „starého vzdělání“ budou znovu-vzkříšeny.

O. Šefčík

Vzpomínka na profesora Jana Chloupka (1928–2003)

V letošním roce si připomínáme dvojí výročí profesora PhDr. Jana Chloupka, DrSc.: uplynulo 85 let od jeho narození a před 10 lety jsme se s ním naposledy rozloučili. Je tedy namístě připomenout tohoto významného bohemistu, jehož odborné i pedagogické působení je těsně spojeno